

מלחמה פסיכולוגית

רגע שהיה ברור לכל כי פיקוד חדש ונמרץ התבצר במשרד הפיתוח ובהנהלת מפעל האשלג, הולידו החיים הציבוריים בארץ תופעה מוזרה. נולד מסע-צלב מיוחד במינו, תוך שימוש בכל האמצעים של המלחמה הפסיכולוגית. הפצת שמועות כוזבות, עירעור האימון ההדדי, נסיונות לתחרות ריב בין מקלף לבנטוב ולהקיפם בערפל של חידושים חדשים, יצירת אחירה ציבורית מורעלת ושבירת המוראל של צוות עובדי המפעל על עצמו.

עד היום לא ברור מי מנצח על מלחמת צללים מפליאה זו. אך העובדות ברורות: בראש המחנה צועד העתון הארץ, המשמץ מזה כמה חודשים כמעט מדי יום ביטומו את שר-הפיתוח החדש, מפיץ מדי פעם שמועות חסרות-שחר כאילו מקלף עומד להתפטר או להיות מפוטר.

היה קל, יחסית, לערער את אימון הציבור בבנטוב או במקלף. לשם זה היה צורך ל"העלים רק פרט קטן אחד: שכל הביונות הגוראים, שבחלקם נתגלו רק בשבועות האחרונים, נגרמו לפני שבנטוב או מקלף נגדו בפעם הראשונה במפעל האשלג. העלמת פרט מכריע זה גרם לסילוף ודוני ופיקחי של התמונה כולה, כמו בראי העקום. האינשים החדשים, שניסו לתקן את המעוות, ציירו למעשה כחבורה אווילית וחסרת-מציאות, שגרמה לשערורייה הכלכלית הגדולה ביותר בישראל.

אילו אינטרסים גלויים ואפלים היו מעוניינים בהכשלת מאמץ השיקום בסדום וב"הריסת המפעל? בחזית מלוכדת אחת התייחסו על מדרון ההר. מקלף נראה כאיש הנכון, מאחר שלא ייצג שום אינטרס צדדי. אישיות השקטה והבלתי-ביורוקרטית עשתה את שלה. למקלף הובטח עתה גב מוצק ורזוק, יד חופשית בניהול ענייני החברה. שום מפקד-חזית לא יכול היה לקוות לעורף מוצק יותר במטה-הכללי.

השותף השלישי למיבצע היה יושב-ראש הנהלת החברה, אברהם קליר. התעשיין ה"פרטי" שהקים בידיו את אחד המפעלים הגדולים והיעילים ביותר בארץ (מפעלי ארגמן לעיבוד אריגים) התמסר לפעולה. היה קשר טראגי מזור בין מקלף, ששיכל את הוריו ואחיו במאורעות תרפ"ט, לבין אברהם קליר, האב ששיכל את בנו בכורו במלחמת תש"ח.

★ ★ ★

המשלט הראשון

לא יכול היה להיות ספק ביחס למשימה המכרעת: הפעלת המפעל במלוא תנופתו היתה היעד הראשון.

כשגברה שרשרת הקילקולים. הוריד שר-הפיתוח החדש לסדום את המומחה הראשי של הקיבוץ-הארצי לעיני טכניקה, המהנדס כץ, מהנדס ממוצא אמריקאי. כץ החל בודק את הייצור שלב אחרי שלב, משפת ים המלח, דרך הבריכות, אל המפעל. הוא תיקן את מסמכי-השדה שהוקם על-ידי טול-בונה, וששקע באופן מסתורי. אטאט התקרב יו"ת ויותר אל מפעל-הזיוקן עצמו. לבסוף, באביב שנה זו, הושג נצחון מכריע בגיורה הראשונה: כל התהליך של זרם המיטה הקארנאליטי, מים המלח ועד למכונות המפי

מפקד החזית הוא רב-אלוף מרדכי מקלף, המצוטט כאן על רקע המפעל החדש, כשהוא מחזיק במקטרתו הקצרה האופיינית. הוא בא ברנג'הספל הקודר ביותר של סדום, השתמש בפרסטיג'יה האישית שלו כדי להעלות את המוראל של הצוות המאוכזב והמדוכא.

מוסף שאין לו כמעט דוגמה באף ענף יצוא אחר בישראל, פרט להדריים. לכן ייצור האשלג יהיה כדאי — גם אם אינו מתאים למושגי הרנטאביליות של חני ווני תל-אביבי. הוא יהיה כדאי יותר מהרכבת מכונות של קיזור פריזר, הבנויה כולה על הוצאת מטבע-חוק, מטבע שיטנו כיום, ושלא יהיה מחר.

★ ★ ★

עכברי סדום

מעבר ימי יוכה מודקרות העובדות היסודיות, ברורות ומוצקות כמו הר סדום עצמו, על אף השערוריות והביונות שרצבו על המפעל כערפל סמיך. ים המלח הוא נכס לאומי יחיד במינו, אוצר שאי-אפשר להשאירו בלתי-מונצל. שום הון פרטי מקומי או זר אינו יכול לנצל אוצר זה לבדו — כי הסיכון גדול מדי. ההשקעה כבדה מדי, סיכויי-הרווח ר' חוקים מדי. הון זר ידרוש את צירוף המפעל לקארטל, והוא יחשוש בפני סיבוכים מלחמת תיים ופוליטיים. בנסיבות הקיימות בישראל חובתה של המדינה היא להפעיל בסדום את התעשייה הממלכתית.

יעברו חודשים, ואולי שנים, לפני שיחוסר לו ביונות העבר ולפני שהמפעל הקיים יע' בוד במלוא אוננו. מליונים יקרים נוספים ישקעו בבריכות הקארנאליטי לפני שיגיע רגע זה. אולם גם זו אפיזודה חולפת. יהיה צורך להסיק מסקנות רבות מן ה' מהן היא שתעשייה ממלכתית, כמו כל תע' שיה אחרת, וקוקה להנהלה חוקה, מקצועית, חופשית מטכסיסים פוליטיים. אין ספק ש' כדאי לאחד את כל התעשיות הכימיות ה' ממלכתיות — אשלג, ברום, דשנים, פוסי' פטי, מגנזיום — בראסט גדול אחד, מפ' על ענק בעל הנהלה עצמאית ויעילה.

בערפלי העתיד הכביים סיכויים הנראים כיום בלתי-מציאותיים. המצוידיים בכנפי ההגיון הכלכלי. מרדכי מקלף סבור כי מדי נתי-ישראל תוכל ותצטרך להפיק בבוא היום 20 מליון ל"י בשנה מים-המוות. כאשר יגיע היום של אשלה לכל ארץ-ישראל מחדש, יה' יד אפשר לבנות סכר בין החוף המערבי של ים-המלח לבין הלשון, להפוך את כל החלק הדרומי של הים לבריכת-ענק. ממנה אפשר יהיה להפיק מליון טון אשלג לשנה. אולם כדי להגשים חלומות אלה, יהיה צורך בגורם אחר, שלא הוזכר עד כה בכל הויכוחים הסוערים על סדום: הגורם האנו' ש. המציאות של סדום מחייבת טיפוס אנו' יי מיוחד במינו, גזע חדש של חלוצי תע' שיה נגביים. העדרו של צוות מגובש כזה כיום הוא תופעה חמורה יותר מכל התבו' סות הכלכליות והטכניות. על כך תרון הכי' תבה הבאה, האחרונה בסדרה זו.

שותפיו בממשלה, לוי אשכול ופנחס ספיר, לא היו מעוניינים בשום ועדה כזאת. הם ניסו למנוע את הקמתה, או לפחות ל' החדיר בה את אנשיהם. אולם בנטוב הוא אגוז קשה. למרות ההתנגדות מינה ועדה בלתי-תלויה, מורכבת מחמשה מומחים: ראש המעבדה לכימיה תעשייתית בטכניון, תעשיין פרטי שהקים מפעל-לדוגמה, מהנדס שהוא מנהל מחלקת הפיתוח של האוניבר' סיטה העברית, מנהל-החשבונות לשעבר של הסוכנות (אולי מתוך מחשבה שאיש כזה כבר נתקל בחייו במועלי-כסף וגנבים למי' ניהם) ומנהל בנק תל-אביבי. אף לא אחד מהם היה חשוד בקירבה כל שהיא לשר. או בדעה קדומה לעיני ים-המלח.

כפי שאפשר היה לצפות, יצא הארץ ל' מחרת יום המינוי בהתקפה חריפה.

★ ★ ★

השבון המזבים

הטענה העיקרית של מתנגדי מפעל האשלג היא כלכלית: המפעל לא יהיה "רנטאבילי", היינו לא יכסה את הוצאותיו, את ריבית ההון המושקע בו ואת ירידת ערך המכונות.

האסון הוא שכמעט ויא-אפשר להתווכח כיום על טענה זו — לא לטענים ולא ל' מתנגדיהם יש בכלל איוה בסיס שהוא ל' הסתמך עליו. כל עוד אין המפעל עובד במלואו, כל עוד לא ברור ל כמה פועלים יוקק, כל עוד לא יוכח מה כוח התפוקה שלו ואיזו כמות מן האשלג תוכל לעבור תהליך נוסף של ויקוק כדי להכניס מחר גדול יותר — אין בן-תמותה יכול לדעת כמה יעלה הייצור של טון אשלג.

במשך השנה האחרונה בלבד הושמעו ו' נפסלו שלוש אומדנות שונות.

אולם כל ענין הרנטאביליות נראה באור המסנוור של סדום שונה מאשר באור של רחוב מואה בתל-אביב. חשבוננו של בעל בית-דפוס תל-אביבי בנוי על הנהגה שה' דולאר עולה לו 1.80 ל"י או 2.50 ל"י. אולם הנחה זו כוזבת למדי כשהמדובר במ' דינה כולה. היא קיימת כל עוד זורמים לארץ מליוני הדולארים של המענקים והשר' לומים. כאשר יפסק זרם זה, עלול הדולאר לעלות עד עשר ל"י.

זהו החשבון אשר המדינה חייבת לערוך — חשבון של מדינת-ייצור, לא של מדינת מענק. ייצור האשלג כמעט אינו מצריך מט' בע-חוק. למעלה מ-70% של כל ההוצאות הן מקומיות, ולמעלה ממחצית הכסף מוצאת על שכר העבודה. בלשון אחרת: שבעים אחוזים מתמורתו של טון אשלג אחד הם הכנסה נקייה של מטבע זר, מהוים ערך

החייקים האפורים בקרב על סדום הם הפועלים השחורים, רובם עולים חדשים. הם קוראים כל מלה המתפרסמת על המפעל בעתונות, עוקבים במתיחות אחרי מהלך הויכוח, שונאים שנאה אישית את המשמיצים שפגעו בהם ובמנהלם הכללי, מרדכי מקלף.

ייצבו הדוברים האורחיים, המתנגדים עקרו' נית תעשייה ממלכתית: הקבלנים הגדולים, שמעלו במאות אלפי לירות מקופת המדינה ושחששו עתה כי הצוות החדש יגלה את פשעי העבר וימנע את גניבות העתיד; עס' קני מפא"י היראים פן עלולה הצלחתו של בנטוב להנהיל פרסטיגיה למפ"ם ולמסור ל' דה עמדת-מפתח פוליטית; ואולי — אם אמ' נם פעלה בסדום חוליה של ריגול בינלאומי מטעם קארטל האשלג העולמי — סוכני' החבלה עצמם, שרצו להתמיד בתוהו-ובוהו.

במשך כמה חודשים גרמה ברית בלתי קדושה זו, יחד עם שותפיה התמימים ש' פעלו בתום-לב, לשמות. כוחות טכניים, ש' מרדכי מקלף ניסה להמריצם להעביר את משפחותיהם לנגב הרחוק, להתמסר למפעל האשלג, החלו מקפפקים אה מקלף עצמו עוד ימצא בתפקידו בשבוע הבא. המוראל של אנשי סדום, שגם הפועלים השחורים ביניהם עוקבים אחרי כל מלה המתפרסמת על מפעלם בעתונות, שקע עם התנומה.

עד אותו רגע לא נכנסו מנהלי משרד הפיתוח לחשבונות העבר, לא הטיחו באוזני הציבור האשמות בפני קודמיהם בתפקיד. עתה, אחרי שנתגלה כי המפעל החדש סו' בל מליקויי-יסוד החתבלים בייצור, ולאור ההשמצות הציבוריות המאורגנות נגד ה' הנהלה החדשה, פקעה סבלנותם. מרדכי מק' לפ דרש כי תמונה ועדה ציבורית בלתי תלויה לגילוי האמת. שר-הפיתוח הסכים.

על, עבד עתה כסדרו. אפשר היה להתחיל בבדיקת המפעל עצמו.

הבדיקה הוכיחה, בתודשים אפריל-מאי ה' שנה, כי משהו יסודי אינו בסדר במפעל החדש. המפעל פשוט לא פעל.

מפעל זה תוכנן, לפי הוראות דוב יוסף, על-ידי הצוות ההגנטי של חברת דשנים וח' מרים כיימים. גם הוא מפעל-פיתוח ממלכתי. בנטוב החליט שרק מי שתיכנן את המפעל יכול לבדוק היכן טמון השד הסדומי המ' חבל בייצור.

לפני שבועיים הורדו 18 מהנדסים, כיי מאיים וטכנאים של חברת הדשנים לסדום. בדקה-בית גדולה, שהוא אולי יחיד במינו בתולדות התעשייה החדשה, החל. הוא יי משך, מן הסתם, כחצי שנה.

רק או יודע סופית אם המפעל החדש מוכן לייצור, כמה הוא מסוגל לייצר, מה יהיה מספר העובדים הדרוש.

כץ, מהנדס השומר הצעיר שהובא במיוחד על-ידי משרד הפיתוח, סירב לעבוד עם אנשי דשנים כיימים. בראותו בהם אחד הגורמים האחרים למצבו הנוכחי של ה' מיפעל. הוא העמיד את בנטוב בפני ה' בחירה: או — או.

בנטוב ויתר על כץ, הודיע כי בעיניו טובים 18 איש מאיש אחד — ויהיה זה אפילו גאון קטן.